

ՊՄԳ 8421

Ը 661

Կազմող՝ Գ. Ն. Երզնկյան

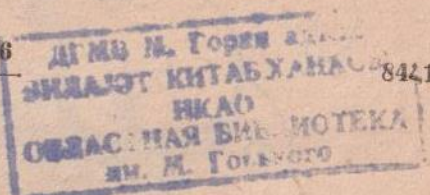
Ալեքսանդր Շիրվանզադե

Պատմվածքներ (Կազմ.՝ Գ. Ն. Երզնկյան), Երևան, 1986.---
175 էջ:

Ը 661 Ժողովածուն ընդգրկում է հեղինակի լավագույն պատմվածքների մի շարք:
Իրանցում պարզ երևում է գրողի մարդասիրությունը, հայրենասիրությունը, նրա
ատելությունը ստորաբարձության, շոգոթորթության, մարգու ստոր արարքների
նկատմամբ:

4702080100 (51) 206 1986

702 (01) 1986

Александр Ширванзаде
РАССКАЗЫ
(на армянском языке)
Издательство «Луиc»
Ереван—1986

© «Լույս» հրատարակչություն, Կազմելու համար, 1986

73397

ԵՂՐԱՅՐԱՍՊԱՆԸ

(Պատկեր)

— Բարի լույս, եղբայրս, ինձ ձեռաց երեք ոտբլի փող է հարկավոր: Տուր:

Այս ասելով, Միսակը կանգնեց փողոցում, պատի տակ և իր կեղտոտ ձեռք անմիջապես պարզեց Արամին: Երևի նա միանգամայն հավատացած էր, որ առանց այլևայլի ուղածն իսկույն պիտի ստանա, ինչպես ստացել էր ամեն շարաթ տասնումեկ տարի շարունակ:

Մինչդեռ Արամն այն օրը ոչ միայն տրամադիր չէր եղբորը փող տալու, այլև հաստատապես վճռել էր մի անգամ ընդմիջտ ազատվել նրա անամոթ մտրացկանությունից, որ վաղուց արդեն ձանձրացրել էր նրան: Այսպես էր պահանջում նրանից իր կինը հանուն հինգ փոքրիկ գավակների, որոնց կերակրելն ու հագցնելը դուրիս բան չէր մի հասարակ արհեստավորի համար: Կար և մի ուրիշ նշանավոր պատճառ, որ ստիպում էր Արամին կտրել ամեն կապ իր հարազատ եղբոր հետ: Եվ այս պատճառն այսօր նրան թվում էր այնքան ստիպողական, որ դեռ առավոտ թեյի միջոցին ինքն իրեն մտածում էր, թե ինչպես է, որ մինչև այժմ նա դեռ հարաբերություն ունի իր եղբոր հետ կամ նույնիսկ թույլ է տալիս իրեն հետ խոսելու:

Նա մինչև անգամ երեսը չդարձրեց Միսակին, լսելով նրա խոսքոտ ձայնը: Կանգնած իր արհեստանոցի դռների առջև նայում էր հեռու: Այնտեղ, փողոցի ծայրում, մի լայն հրապարակում տիրում էր մի տեսակ իրարանցում, որ վերջին ամիսները դարձել էր սովորական: Ոստիկանների մի ահագին խումբ, գավթապահների օգնությամբ ցրում էր ամբոխը, որ բոլոր մերձակա փողոցներից դիմում էր դեպի հրապարակ:

— Իսկի շարժե մտիկ անել,— ասաց Միսակը, ձեռք շարժելով օդի մեջ,— դատարկ բան է: Քարվանսարայի ծուլ գործակատարները գործադուլ են արել:

— Էլի՞:

— Էլի,— շարունակեց Միսակը, կանգնելով եղբոր առջև,— ստիպում են խանութները փակել: Իսկ ոստիկանները պահանջում են բաց անել: Խեղճ վաճառականները հա, հա, հա, երկու կրակի մեջ են: Գես են նայում՝ հարված են ստանում, դեն են նայում՝ ապտակ: Մի պառավ կնիկ աչքերիս առջև ընկավ ձիերի ոտների տակ և լավ ճխլովեց:

— Ինչո՞ւ:

— Որդին գործակատար է, ապստամբություններից մեկն է: Մայրն ուղում էր նրան ազատել ոստիկաններից: Ինձ էլ մի բանի հարվածներ հասան:

— Հետո՞, ի՞նչ պատահեց այն պառավ կնոջը,— հարցրեց Արամը, հակառակ իր կամքի, երեսը դարձնելով եղբորը:

— Ազատվեց: Եվ դիտե՞ս ում շնորհիվ, այ քո հարազատ եղբոր, Միսակ Առաքելովիչ Դաբաղյանի: Այո, գնդակի արագությունը ընկա ձիերի մեջ, դես հրեցի, դեն հրեցի, վերցրի գետնի վրա փուլած պառավին և դուրս բերեցի ամբոխի միջից: Հենց այդ ժամանակ ինձ հասան մըտրակի հարվածները: Ախ, ինչպես են վարկում, ինչպես, աստված ազատի Արամ, Արամ, շատ վատ ժամանակներում ենք ապրում: Մարդու կյանքը բոլորովին ապահով չէ: Եթե խելք ունես, խելի գլուխդ բնիցդ դուրս մի հանիր: Հասկանո՞ւմ ես ինչ եմ ասում: Եթե չես հասկանում, վայ քո գլխին, վայ քո կնոջը, երեխաներին ու արհեստանոցին: Ես շատ մոտիկ բարեկամ մարդու մի քանի անգամ զգուշացրի, ուշադրություն չդարձրեց: Այժմ նա կամրջի գլխի պալատումն է: Գիտե՞ս ինչ եմ ասում, եղբայր՝ պատվական: Փորձանք եկավ գլխին, ինքն է մեղավոր: Առհասարակ այդ գործում փորձանքի մեջ ընկնողները բոլորն էլ իրանք են մեղավոր: Այո, ժամանակները վատացել են, շատ են կատաղել: Տուր շուտով երեք ոտբլի:

Մինչ Միսակը բարբառում էր, Արամը ուշադիր դիտում էր նրա կար-

միր-կապտազույն թորշումած դեմքը: Այդ անբնական փքված ալտերը, թեր-
թերունքներինց զրկված կոպերը, արյունալի պլզած աչքերը, թարախով լի
բշտիկներով ծածկված քիթն ու ճակատը կրում էին ոչ միայն ոգելից բմ-
պելիքների կործանիչ ազդեցությունը, այլև մի սոսկալի մարմնավոր ախ-
տի զզվելի դրոշմը: Դա անգործ, արբշիռ շրջմուխիկի մի տիպար էր, փո-
ղոցի սեփականություն: Մեկն այն թշվառներից, որոնց անողոր ճակատա-
գիրը քաշում էր դեպի կյանքի ստոր խորշերը, որպեսզի այնտեղ ոշնշացնի
նրանց անհետք, ինչպես անբնական անասունների:

Արամը շաբաթը մեկ անգամ տեսնում էր այդ եղկելի կերպարանքը
իր արհեստանոցի դռների առջև կանգնած՝ սովորական տուրքին սպա-
սելիս: Տեսնում էր նրա օր-օրի վրա վայր ու վայր ընկնելը և ցավում էր ու
վշտանում, որպես կարող է վշտանալ միևնույն արգանդից ծնված եղբայրը:
Նա վաղուց էր իր եղբորը համարում կորած և վաղուց էր դադարել հա-
մոզել նրան հետ դառնալ դեպի անդունդ տանող ճանապարհից, մի ան-
գամ առմիշտ համոզվելով, որ ոչ մի խրատ և ոչ մի քարոզ չի կարող փրկ-
կել նրան: Հարբեցողությունը, սուտը, անամոթությունը, խաբեությունը,
ծուլությունը այդ մարդու մեջ գտել էին հավիտենական բուն: Վերջին ժա-
մանակները նա սկսել էր մինչև անգամ գողություն անել, թեև այնքան
զգույշ, որ դեռ ոստիկանություն ձեռք չէր ընկել, կամ գուցե ընկել էր և
դուրս պրծել... սովորական ճանապարհով: Այս բոլոր ախտերը հայտնի
էին Արամին, և նա դեռ եղբայր էր համարում նրան, դեռ օգնում էր նրան...
կարեկցությունից զրկված:

Իսկ այժմ... Այժմ պատահել էր մի բան, որի հետ չէին կարող հաշտ-
վել Արամի զգացումները: Նա նայեց եղբոր կարմրած աչքերին, որոնց
իմաստն այսօր առաջին անգամ թվաց նրան այնչափ կասկածելի և հրող,
ու զգաց դեպի նա նոր տեսակի ատելություն: Ատելություն, որ խառն էր
սուր զզվանքի հետ: Այն մարդը, որ մինչև այժմ նրա մեջ զարթեցրել էր
միայն ամոթի, կարեկցության և վշտի զգացում, այսօր թվաց նրան այն-
պիսի մի արարած, որին համենայն դեպս կարեկցել չէր կարելի: Եվ տպա-
վորությունն այնքան խորն էր, որ Արամը հանկարծակի ցնցվեց:

— Այո, եղբայր,— շարունակեց Միսակը, տեսնելով, որ իր խոսակ-
ցությունը այսօր, հակառակ սովորականին, գրավում էր եղբոր ուշադ-
րությունը,— ես շատերին եմ ասում, իսկ քեզ պարտավոր եմ ասել, որով-
հետև հարազատ եղբայրդ եմ, այն էլ մեծ եղբայրդ, լսիր, լավ լսիր:

Նա մի քայլ ևս առաջ գրեց և բերանը մոտեցրեց եղբոր ականջին:

— Այստեղ բո կազմարանում դու ունիս մի բանի արհեստավորներ
Ջահել տղերք են, տաք գլուխներ, չեն հասկանում ինչ են անում: Ահա

նրանք կարող են քեզ փորձանքի մեջ գցել, վկա է աստված: Սուս, մեր
մեջ մնա, նրանց ոչինչ չասես: Կարող են ինձ մյուս աշխարհն ուղարկել...

— Ամենքից վտանգավորները կազմարաններն են, որովհետև նրանք
զիրք շատ են կարգում: Հրմ, ճշմարիտ չե՞մ ասում: Կալ մտածիր: Հենց
մեկը դու: Ծ՛, օ, ես գիտեմ, թե ինչեր ես կարգացել և այժմ գլուխդ ին-
չով է լցված...

— Հետո, հետո,— ընդհատեց հանկարծ Արամը, որ մինչև այդ ժա-
մանակ լուռ էր և զննող հայացքով նայում էր եղբորը,— շարունակիր:

— Ուրիշ ոչինչ, ես ասացի բոլորը:

— Ինչո՞վ է լիքը գլուխս, հրմ, ինչո՞վ:

— Թ՛քիր, ես քեզ հետ կովելու չեմ եկել այստեղ: Թողնենք: Վախե-
նում եմ: Մեկ էլ տեսար կնիկդ եկավ, երեսիս թքեց, վզակոթիս տվեց և
դուրս արավ տնից: Հա, հա, հա, տնից դուրս արավ: Ինչպես, քանի որ
տունդ իսկի մի անգամ էլ ոտ չեմ դրել: Չես թողել, որ ներս մտնեմ: Կնի-
կդ ինձ ատելով ատում է: Ինձ, կոլեծսկի ռեգիստրատորիս: Ո՞վ:— Մի
կալատողի աղջիկ: Մի նեղանար, եղբայր, կնիկդ քեզ շատ է փոխել: Առաջ
դու ավելի բարի էիր: Նա զզվում է ինձանից: Ինչո՞ւ: Որովհետև պիշակս
յուղոտ է, պատառտված, շապիկիս վրա գինու բծեր կան, օձիքս սևա-
ցած է, կոշիկներս ծակ, վարտիքիս ծայրերը գզգզված՝ զլխիս կեղտոտ
մազերիս պես: Իսկ քիթս, նրա ասելով փտած բաղրջանի է նման: Հոտ է
դալիս ինձանից, ինչպես խողից կամ շնից: Խի, խի, խի... Տեք նրա հետ:
Կալատողի աղջիկն իրան կոմսուհի է համարում: Մի նեղանար, եղբայր,
ես ճշմարիտ եմ ասում:

— Իմ կնիկը բոլորովին այդ բաների համար չէ, որ քեզ ատում է,
Միսակ,— արտասանեց Արամը այնպիսի հուզումով, որից նրա ձայնը դո-
ղաց,— իմ կնիկը քեզ շատ բաներ է ներել, էլի կների, էթի դու չլինելիր...

Նա կանգ առավ, շրթունքները սեղմելով ատամներով:

— Եթե ես ի՞նչ լինեի, ասա, ասա, ինչո՞ւ կիսատ թողեցիր: Է՛հ, բա-
րեկամ, դու ինձ հիմար չկարծես, հասկանում եմ ինչ էիր ուզում ասել: Ես
հարբեցող եմ, անգործ, անպիտան, փչացած... Միսակը նայեց եղբորը իր
կարմրած, հիվանդոտ աչքերով և տարօրինակ ժպտաց:

— Ախ, եղբայր, եղբայր պատվական,— խոսեց նա մի քանի վայրկ-
յան լռելուց հետո,— նայում եմ քեզ և ուրախանում: Ինչ ահագին տար-
բերություն կա քո և իմ մեջ: Դու օրինավոր մարդ ես, երևելի կազմա-
րար, հա, հա, հա, կրթված կազմարար, իսկ ես... թյու, ահա թե ինչ եմ,
ցեխ, աղբ... հա, հա, հա, ինտելիգենտ մարդկանց հետ ես նստում ու վեր
կենում: Կրագրներում հոգվածներ ես գրում արհեստավորների ու բան-

վորների դրուժյան մասին: Հա, հա, հա, այդ շատ հետաքրքրական է, շատ հետաքրքրական: Պաշտպանում ես գործավորներին, հայհոյում ես բուրժուաներին և ձրիակներին: Ցանկալի է իմանալ՝ թո կարծիքով ես ո՞ր դասակարգին եմ պատկանում՝ բուրժուա՞, թե՞ բանվոր: Հետո դու ուրիշ՝ գահա-գահա շատ բաներ ես անում: Եվ, որ ամենագլխավորն է, կառքով ես ման գալիս ընտանիքիդ հետ: Գիտե՞ս, կառքով ման գալը թիչ բան չէ: Եթե կառապանը քեզ տեսնելիս շուտ-շուտ հետ չի նայում: Մի անգամ ես կառք նստեցի քեֆիս համար և կառապանը ամեն վայրկյան հետ էր նայում: Նա կարծում էր, որ ես քչել պիտի տամ և տեղ հասած թաքուն պիտի ծլկվեմ կառքից, որպեսզի վարձը չվճարեմ: Դեմքս կասկածելի էր նրա համար: Իսկ դու կասկածելի չես, գիտեմ: Օ, օ, ես գիրք չեմ կարդում, բայց գիտեմ կարգով մարդկանց հոգիները նրանց ճակատների վրա: Ուզո՞ւմ ես ասեմ, թե կնիկդ ինչու համար է ինձանից զզվում այժմ, թե դու ինչու համար ես այսօր այդպես կասկածով և խոր-խոր մտիկ անում ինձ: Դու մի բան ես ուզում իմանալ, զուր մի պղզիլ աչքերդ...

Այդ միջոցին երկու ոստիկաններ մի կապուչոտ շապիկավոր երիտասարդի, աչ ու ձախ թևերից բռնած, տանում էին դիմացի մայթով:

Հանկարծ Միսակը կտրեց իր, ըստ երևույթին, անկապ խոսքերի թելը, նայեց նրանց և ապա դեպի երկինք, որպես թե անփուլթի Ինչ-որ մի նենգ և բազմախորհուրդ բան ժպիտի պես աղավաղեց նրա առանց այն էլ այլանդակված դեմքը:

Արամի զննող հայացքից շխուսափեց այդ վայրկենական տեսարանը: Երկար ժամանակ Արամը աչքերով հետևում էր ոստիկաններին և ձերբակալվածներին: Սպասում էր, որ մեկն ու մեկը նրանցից հետ կդարձնի երեսը և կնայի ուրիշ ոչ ոքի, եթե ոչ միայն Միսակին: Բայց ոչ մեկը չնայեց: Նրանք անհետացան փողոցի ծայրում: Միսակը հասկացավ եղբոր մտքերը, հազաց խոպոտ ձայնով, թքեց մայթի վրա և շարունակեց.

— Պետք է ասած, որ ես քեզանից շնորհակալ եմ, եղբայր պատվական: Մեր ժամանակներում եղբայրություն ասած բանը չկա: Իսկ դու վատ եղբայր չես: Դու մեկ-մեկ ինձ գրպանի ծախս ես տալիս: Հենց դրա համար է, որ քեզ սիրում եմ և ուզում եմ պաշտպանել ամեն կերպ: Եղբայր պատվական, ուշադրություն դարձրու թո աշակերտների վրա: Նրանք ինչ գործ ունեն ուսանողների հետ: Մի թողնիր, որ ոչ մի ուսանող կամ բանվոր, կամ անձանոթ ոտք դնի թո արհեստանոցն առանց գործի, հենց այնպես: Հասկացա՞ր: Պետք է որ հասկանաս, հիմար խոմ չես:

— Հասկանում եմ, այո, հասկանում եմ,— արտասանեց Արամը հռանդով ու ջերմագին: Եվ նրա ձայնը դարձյալ զողաց:

— Եստ ուրախ եմ, շատ ուրախ եմ, ապա թե ոչ, քիչ էր մնում վախենալի քեզ համար: Էհ, այժմ թողնե՞ք այդ և դառնանք ուրիշ կողմ: Գրողը տանի, այսօր ես սոխակի պես եմ բարբառում, լեզուս խիստ է բացվել: Գիտե՞ս ինչ, դու շատ էլ մի պարծենար թո խելքով: Եթե դու գրել պիտես, ես խոսել գիտեմ: Ես մի ժամանակ դատարաններում փոքրիկ գործեր էի պաշտպանում: Մասնավոր փաստաբան էի, գրողը տանի ինձ: Ահա թե ինչ էի ուզում ասել, եղբայրիկս. ես քեզ համար շատ բան եմ արել: Օ, օ, ես չլինեի, այսօր դու, ով գիտես, քաղցած պիտի զկուտայիր: Հիշում եմ այսօրվա պես, դու տասներկու տարեկան էիր, երբ մեր հայրը, Տեր-Առաքելը մեռավ: Այն ժամանակ ես կոնսիստորիայում գրագիր էի ամսական քսանուերկու ուրլով: Վերջի քեզ իմ թևերի տակ ինչպես մայր, որովհետև մեր մայրը քեզ ծնելիս էր մեռել: Ես էի, որ քեզ տվեցի Մուլմանին աշակերտ: Ամենատաշին կազմարարին: Իմ խաթրու նա քեզ արհեստ սովորեցրեց երեք տարում: Երկու ամսվա ուճիկս միացրի թո խնայած զուժարին, քեզ համար արհեստանոց բաց արի: Այժմ դու ամենալավ կազմարարներից մեկն ես իմ շնորհիվ, այո, իմ շնորհիվ: Այժմ դու ապրում ես մարդու պես, իսկ ես շան նման կյանքս քարշ եմ տալիս փողոցներում և մի օր անտեր, անօգնական կտատկեմ մի աղբանոցում:

— Եվ ո՞վ է մեղավոր, որ դու այդպես ես,— գոչեց Արամը:

— Ի՞նչ, ո՞վ է մեղավոր: Դու չգիտե՞ս, որ հարցնում ես: Մոռացե՞լ ես կնոջս: Ախ, այն գարշելի արարածին: Աստուծոն է հայտնի, որ ես նրան սիրում էի: Ինչ արավ նա ինձ: Ախ, մինչև այն սարսափելի օրը ես օրինավոր մարդ էի, օղու հոտը չէի իմանում: Այն օրից ես սկսեցի ընկնել ու ընկնել և հասա, ահա, այս դրության: Ես միայն մի բանում եմ մեղավոր, այն է, որ, այդ րոպեին հենց անկողնի մեջ երկուսին միասին շանսատակ շարի: Էհ, եղբայր, ինչու ինձ հիշեցիր այդ պատմությունը: Թքիր:

— Բավական է, լսիր,— արտասանեց Արամը խուլ ձայնով,— զուարդեն սպանել ես թե մեկին և թե մյուսին:

— Ի՞նչ ես հիմար-հիմար խոսում,— վրդովվեց Միսակը, եթե միայն կարող է վրդովվել մի մարդ, որ կորցրել է ամեն մի զգացում:

— Ես գիտեմ ինչ եմ ասում, գիտեմ:

— Դեհ, բավական է ինչքան խոսեցիք:— Հանկարծ հանդարտվեց Միսակը,— խնդիրն այն է, որ այսօր ես ոչինչ եմ, զրո, սողուն, խլիզ, ճիճու, գորտ, ինչ կամենաս, միայն ոչ մարդ: Դու կարծում ես, որ ես չգիտեմ, որ դու ինձ չես սիրում: Ինձ ոչ ոք բանի տեղ չի դնում: Բայց թող հայտնի լինի ամենքին, որ ես էլ թքել եմ բուլբուլի վրա...

— Այդ ես գիտեմ, գիտեմ,— ընդհատեց Արամը դառն հեզուլթյամբ:

— Գիտես, ավելի վատ քեզ համար: Իմացիր ուրեմն, որ ես այժմ ատում եմ մինչև անգամ իմ հոր գերեզմանը: Ինչո՞ւ նա ինձ աշխարհ գցեց: Այո, այս այնքան ճշմարիտ է, որքան և այն, որ կազմարարներդ ստանձի հոտն ինձ սկսում է արդեն զզվեցնել: Գլխիս ցավից էլ այստեղ կանգնել չեմ կարող: Տուր ինձ երեք ուրբին: Ես չգիտեմ այսօր քեզ ինչ է պատահել, որ այդպես ուշացնում ես: Առաջ, որ գալիս էի ստանալու, շտապում էիր շուտով տուրքը ձեռքս դնել և ինձ ճանապարհ գցել: Տուր, շուտ արա, այսօր դեռ կոկորդս չեմ թրջել: Ուզում եմ մի երկու բաժակ ներս ուղարկել, հետո մտնել ամբոխի մեջ: Տես, այն կողմ նայիր, դու խո՞ւմ մեկին տեսար թիկնապահներով քո Մաթոսի բաղնիքը գնալիս: Այժմ երկուսին էլ տանում են: Այ, մտիկ արա, մեկը ուսանող է, մյուսը ատաղձագործ... Հա, հա, հա,— ծիծաղեց արբշիոր բարձրաձայն մի այնպիսի անախորժ ծիծաղով, որից Արամը ցնցվեց ոտից մինչև գլուխ:

Պատահեց մի բան, որին Միսակը չէր կարող սպասել: Արամի աչքերը լցվեցին արյունով: Նա գունատվեց: Հետո կարմրեց, հետո կապտեց և հանկարծ, կատվի արագությամբ, հարձակվեց եղբոր վրա և, բռնելով նրա օձիքից, գոռաց.

— Լոիր, լոիր, գարշելի, ապա թե ոչ խելքս կորցնում եմ:

Միսակը մի կերպ աղատվեց եղբոր ձեռքից, մի քայլ հետ կանգնեց վախեցած:

— Ի՞նչ պատահեց քեզ, դու իսկ որ խելքդ կորցրիր,— ասաց նա շեշտապառ:

— Արի ներս, փողոցում նայողներ կան, արի ներս, ես քեզ հետ գործ ունեմ,— գոչեց Արամը և բռնելով եղբոր ձեռքից, ուժով քաշեց, տարավ արհեստանոց:

Այնտեղ ոչ ոք չկար: Օրը կիրակի էր, Արամի արհեստավորներն ու աշակերտներն ազատ էին: Առաջին սենյակը, ուր տարավ Արամը եղբորը, ներկայացնում էր կեսընդունարան և կեսարհեստանոց: Նա քաշեց եղբորը մի մութ անկյուն և, սեղմելով նրան պատին, մի ձեռքով բռնեց նրա օձիքը և ասաց. — Այսօր դատի օր է, դու պետք է ինձ հաշիվ տաս:

— Բաց թող օձիքս, բաց թող, ասում եմ: Դու գժվել ես: Ինչի՞ մասին ես ինձանից հաշիվ պահանջում: Մեր հայրը ժառանգություն չի թողել:

— Թողել է, անիրավ, թողել է,— մոնչաց Արամը, ավելի սեղմելով նրան պատին,— մի մաքուր անուն: Դու ապականել ես այն: Հենց այս մասին պիտի հաշիվ տաս: Եվ այսօր, անպատճառ այսօր: Ասա այս բուպեին, ո՞ւր է իմ նախկին աշակերտը, այն խելոք, աշխատասեր Հակոբը, որ իր շրջանի պարծանքն էր, ո՞ւր է:

— Բանտում:

— Ինչո՞ւ, անիրավ, ասա ի՞նչ մեղքի համար:

— Ատաված գիտես, ես ինչ իմանամ, ես պրոսկուրո՞ր եմ:

— Դո՞ւ չգիտես: Օ, օ, դու շատ բան գիտես: Մատնիչ...

Տիրեց մի քանի վայրկյան լուռություն:

Երկու եղբայր նայում էին միմյանց աչքերին, մեկը համարձակ դատավորի սոսկալի հայացքով, մյուսը ընկճված, բայց լիրք և անսպասկառ:

— Մատնիչ,— կրկնեց Արամը,— խոստովանիր բոլորը, քանի որ լեզուդ բերանումդ է: Սողուն, ես բոլորը ներել եմ քեզ, բոլորը, բայց այդ մեկը, օ, օ, ոչ, անկարելի է ներել: Դու գերեզման հասցրից մեր հորը քո խաչատառակ կյանքով, ներեցի: Դու ծեծով ու տանջանքով կնոջդ ստիպեցիր դավաճանել քեզ, ասացի այդ քո գործն է, մտար գողերի ու սրիկաների շրջանը, ես քեզ խղճացի: Եվ միշտ օգնում էի: Դու գրպարակ ես ինձ, իմ կնոջն անգամ, դոռալով այս ու այն տեղ, թե մենք զրկել ենք քեզ: Ես համբերեցի: Ես քո բոլոր խաչատառակությունները տարել եմ համբերությամբ: Բայց այդ մեկ ախտդ ես ներել չեմ կարող. իրավունք չունեմ ներելու, որովհետև թքում են երեսիս ամեն կողմից: Ես երկար ժամանակ չեի հավատում տարածված լուրին: Չէի ուզում հավատալ: Անտանելի է, դառն: Օ, օ, քանի անքուն գիշերներ եմ անցկացրել քո պատճառով: Այժմ արդեն ապացուցված է, որ դու այն ես, ինչ-որ անվանում են քեզ: Ես անհերքելի փաստեր ունեմ, ահա, այնտեղ, սեղանի մեջ: Դու մոտ քառասուն մարդ ես... Ասա. ինչո՞ւ համար, ո՞վ է քեզ ստիպում:

— Համոզմունքս,— հաղիվ կարողացավ արտասանել Միսակը:

— Ուրեմն խոստովանում ես: Եվ գետինը չի՞ պատվում քեզ ներս կրանելու: Համոզմունք: Միթե քեզ նման մի սողուն կարո՞ղ է համոզմունք ունենալ: Լսիր,— շարունակեց Արամը, հաղիվ շունչ քաշելով և եղբոր օձիքը բաց թողնելով,— ես պահանջում եմ քեզանից, ահա ինչ: Ես կլանչեմ այստեղ բոլորին, որոնք խոսում են քո մասին: Դու պետք է նրանց առջև խոստովանես, թե ով ես դու: Դու մեղա կգաս ծնկաչոք և ահա դրանով ինքդ վերջ կտաս քո գարշելի կյանքին:

Վերջին խոսքերն արտասանելիս՝ նա սենյակի անկյունում դրած գրասեղանի արկղից հանեց մի ատրճանակ և գրեց սեղանի վրա:

— Հի, հի, հի,— ծիծաղեց Միսակը բարձրաձայն,— ինչ վախկոտ մարդ ես գտել: Ես դիտեմ, որ իմ կյանքի դատավճիռը արված է արդեն: Բայց ես ոչ ոքից չեմ վախենում, լսո՞ւմ ես, ոչ ոքից... Դիր իր տեղն ատրճանակը և հանդիստ թող ինձ, ապա թե ոչ, գիտես, ես քեզ էլ...

— Օհ, երանի միայն իմ վերաբերմամբ լինեիր ստոր և զագրելի: Բայց դու քանի անմեղների ես տանջանքների ենթարկելի:

— Ասա, կկատարե՞ս իմ պահանջը, թե չէ:

Միսակը, նայելով նրան լկտի հայացքով, քայլերն ուղղեց դեպի դռները:

— Մնաս բարով, դու քոնն արա, ես էլ իմը կանենմ:

Արամը կտրեց նրա ճանապարհը, նորից փակեց դռները և եղբորն այնպես հրեց դեպի սենյակ, որ նա, հինգ քայլ հետ գնալով, ընկավ գրասեղանի վրա: Նրա մի ձեռը դիպավ ատրճանակին: Նա բնազդաբար խլեց դենքը, ուղղվեց: Այդ բոպեին նրա քայքայված դեմքը սոսկալի էր:

— Կովենք, ուրեմն,— բղավեց նա ատրճանակը բարձրացնելով:

Այնտեղ, հակառակ անկյունում, փոքրիկ, կեղտոտ նստարանի վրա դրված էր մի մեծ և սուր դանակ, որպեսին գործ են ածում կաղմարարները:

Արամը խլեց դանակը:

Նրա աչքերը մթնել էին, արյունը գլխովն էր գնում: Նա ոչինչ չէր զգում և մտածում ալլես, բացի մի բանից, որ իր առջև կանգնած է մի վնասակար սողուն, որին պիտի ոչնչացնել:

Միսակն զգաց, որ դրուժյունը վտանգավոր է: Եվ վճռեց պաշտպանվել: Մակայն հաղիվ նա մի շարժում էր արել, երբ զգաց իր կրծքի վրա պողպատի սառնությունը: Լավեց մի խուզ դրոդյուն, և նա ընկավ հատակի վրա:

— Այդպես, ուրեմն դու հանաք չէիր սենում,— արտասանեց մատնիչը, գայարվելով հատակի վրա,— ախ, ինչ վատ ձեռք ունես:

Արամն արյունոտ դանակը ձեռքին՝ մի քանի վայրկյան գաղանալին աչքերով դիտում էր արածը: Նա զգաց, որ հարվածը մահացու է, դանակը ցցվել է ուղիղ եղբոր սրտի մեջ: Գցեց դանակը մի կողմ և նստելով նստարանի վրա, աչքերը ձեռքերով ծածկեց:

— Կանչիր այստեղ վկաներ: Ես կասեմ, որ ինքս ինձ սպանեցի: Եղբայրասպան: Կանչիր: Նրեխաներ ունես: Կանչիր, խեղճ ես...

Վիրավորվածն սկսեց խոխուալ և ձգվել: Արամը ցնցվելով, ոտքի կանգնեց և մի քայլ մոտենալով եղբորը, բևեռվեց տեղն ու տեղը ու արտասանեց.

— Ինչ արի... Եղբորս:— Միսակը մի վայրկյան աչքերը բաց արավ:

— Ասա բոլորին, որ ես մարդկանց ատում էի, որովհետև ինձանից զզվում էին ամենքը: Բայց ոչ մի կոպեկ չեմ լիցրել արածներին համար:

Եվ երեսը դարձնելով պատի կողմը, լուեց հավիտյան...

Ալեքսանդր Շիրվանզադե

Պ Ա Տ Մ Վ Ա Ծ Բ Ն Ե Ր

Խմբագիր՝ Ս. Ս. Հակոբյան
Նկարիչ՝ Հ. Ա. Կառապետյան
Քեղ. խմբագիր՝ Բ. Վ. Մազմանյան
Տեխն. խմբագիր՝ Մ. Ն. Դավթյան
Վերատպող սրբագրիչ՝ Ռ. Ս. Հովսեփյան

ИБ 2141

Հանձնված է շարվածքի 03. 02. 1986 թ., Ստորագրված է տպագրության՝ 3. 06. 1986 թ.: Թուղթ № 3, չափսը՝ 60×84¹/₁₆: Տպագրությունը՝ բարձր Տառատեսակը՝ «Գրքի սովորական»: Հրատ. 9.56 մամ., տպ. 11,0 մամ., պլամ. 10,23 մամ., տպ. 10,5 զուն. թ. օտ.: Պատվեր 197: Տպաքանակ՝ 50 000:

Գ/էր՝ 95 կոպ.:

«Խույս» հրատարակչություն, Երևան-9, Կիրովի 19 ա:

Издательство «Луйс», Ереван-9, ул. Кирова, 19а.

ՀՍՍՀ հրատարակչությունների, պոլիգրաֆիայի և գրքի առևտրի գործերի պետական կոմիտեի № 1 տպարան, Երևան, Ալավերդյան 65:

Типография № 1 Госкомитета по делам издательства, полиграфии и книжной торговли Арм. ССР, Ереван, ул. Алавердяна, 65.